

Скуратівська Г. С.
к. пед. н., доцент
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМНІ МЕТОДИ ТА СИТУАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

Найважливішою ланкою переборення інтелектуальних труднощів і ускладнення навчальних завдань є створення певних умов, під час яких у студентів виникає потреба в пізнанні, в оволодінні способами людської поведінки та мислення. Особливості умов, які викликають інтелектуальні труднощі, полягають у тому, що студент не може виконати відомими йому способами поставлене перед ним завдання. Щоб виконати його, він повинен знайти новий спосіб виконання цього завдання. Такі ситуації, що спонукають необхідність процесів мислення, називаються проблемними ситуаціями, а відповідні завдання – проблемними завданнями.

Психологічні та психолого-педагогічні дослідження дозволили виділити основні типи проблемного навчання та намітити деякі шляхи класифікації проблемних ситуацій (С.Ф.Жуйков, Т.В.Кудрявцев).

Були виділені завдання з недостатньою або надмірною інформацією, завдання з суперечливими даними та інші. Крім того, було зроблено важливі кроки на шляху вимірювання ступеня трудності тих завдань, які викликають проблемні ситуації. Складність завдання визначається складністю його умов, а також кількістю операцій, необхідних для його вирішення.

Головне місце в поставленні пізнавальних завдань займають проблемні питання. Пізнавальне питання повинно подавати певну трудність для студентів, показувати обмеженість знань, які вони мають, і в той же час бути посильними для них, тобто враховувати залежність сприйняття від життєвого досвіду і запасу теоретичних знань.

У психології в цьому зв'язку надається велике значення ефекту пошуку, під час якого студент залучається в процес самостійного добування знань. Щоб спертися на дослідницький ефект, викладачі під час висувавання пізнавальних проблем на заняттях залучають студентів у самостійну роботу творчого експериментального характеру. Під час цієї роботи викладач не відкидає помилкові припущення, а просить експериментально перевірити всі гіпотези і зробити висновок про їхню справедливість. Переконуючись у правильності або помилковості своїх думок, припущень, студент глибше пізнає питання, які він вивчає.

Пізнавальна задача повинна викликати інтерес у студентів. Це одне з найважливіших вимог до неї. Наявність інтересу позитивно впливає на весь характер психологічної діяльності студента, піднімає його на більш високий, якісно новий ступінь. Коли активізуються процеси мислення, пам'ять, увага, відкриваються сприятливі можливості для більш глибокого оволодіння знаннями.

Щоб пізнавальне значення не тільки вимагало роздумів студентів, але й глибоко цікавило їх, викладачі використовують деякі універсальні ефекти збудження інтересу до теми: ефект новизни фактів, їхньої актуальності для даного періоду розвитку науки і техніки, ефект пізнавальної суперечки, порівняння життєвих та наукових уявлень про те чи інше явище, співставлення різних поглядів вчених, ефект подиву та інші.

Відомо, що існує кілька основних розумових операцій і форм мислення, якими ми користуємося: аналіз, синтез, порівняння, аналогія, класифікація, систематизація та інші. Тому, спостерігаючи проблемну ситуацію і направляючи її вирішення, викладач може свідомо втягнути студентів в один із цих процесів мислення, тобто, поставити їх перед необхідністю порівнювати, аналізувати явища, систематизувати факти, а не просто механічно запам'ятовувати їх. При цьому проблемно-пошукові методи зливаються з логічними.

Проблемні ситуації, які виникають, мають характерні особливості. Одні з них будуть для свого вирішення вимагати насамперед всього аналізу явищ, понять, законів і теорій (ситуації аналізу), інші — будуть вимагати в основному синтезу, треті — будуть спиратися на порівняння явищ, понять (ситуації порівняння), четверті — будуть вимагати класифікації фактів (класифікації ситуацій).

Подібні різновиди проблемних ситуацій виділені умовно, тому що на практиці перед студентами часто виникає необхідність сполучати аналіз, синтез чи порівняння і узагальнення фактів під час вивчення одного й того ж поняття. Але один із названих прийомів мислення буде домінувати на початку вивчення поняття. Під час вирішення проблемних ситуацій використовують ті ж прийоми мислення, що й під час створення цих ситуацій.

Коли проблема висунута, ми знову спонукаємо студентів використовувати розумові операції, але вже більш глибоко, систематично й послідовно з метою висунення гіпотез, обговорення їхньої реальності, формулювання пізнавальних висновків, тобто для вирішення проблемних ситуацій.

Створення адекватних проблемних ситуацій і забезпечення можливостей відкриття нових знань студентами — головне в підготовці навчальних матеріалів до проблемного навчання.

Проблемні різновиди ситуацій — ситуації, які спонукають до розмовних дій. Їх можна спонукати:

- завдання (повторіть, запишіть, дайте відповідь на запитання);
- ситуації (ви повинні розглянути і обговорити проблемну ситуацію);

- репліки-спонукання (Хто може запропонувати вирішення даної проблемної ситуації?) та інші.

Проблемні розмовні ситуації – це один із видів проблемних завдань, які провокують продуктивну розмову, тому що в проблемних розмовних ситуаціях невідомо про що говорити, або як говорити в даному конкретному випадку.

Останнім часом став затверджуватись проблемний тип навчання. Він більш актуальний для нашого часу, тому що зараз ми повинні навчити людину мислити, самостійно добувати нові знання, проводити самостійні дослідження.

Отже, перевага проблемного навчання в тому, що ми не нав'язуємо студенту свою думку, а змушуємо його мислити, задумуватись над різними явищами, постійно спиратися на свій досвід, на вже вивчені правила, закони; порівнювати, аналізувати і приходити до правильної думки.

Після “проблемного” заняття студент краще засвоїть матеріал та надовго запам'ятає істини, правила, закони, до яких він додумався сам, ніж після “репродуктивного” заняття.

Література:

1. Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти // Матеріали третіх Ірпінських міжнародних науково-педагогічичих читань. – Ірпінь: НАДПСУ, 2005. – 511 с.
2. Hubbard S., Sweetman J. GCSE English, London W 128 AW, 1995. – 511 c.